

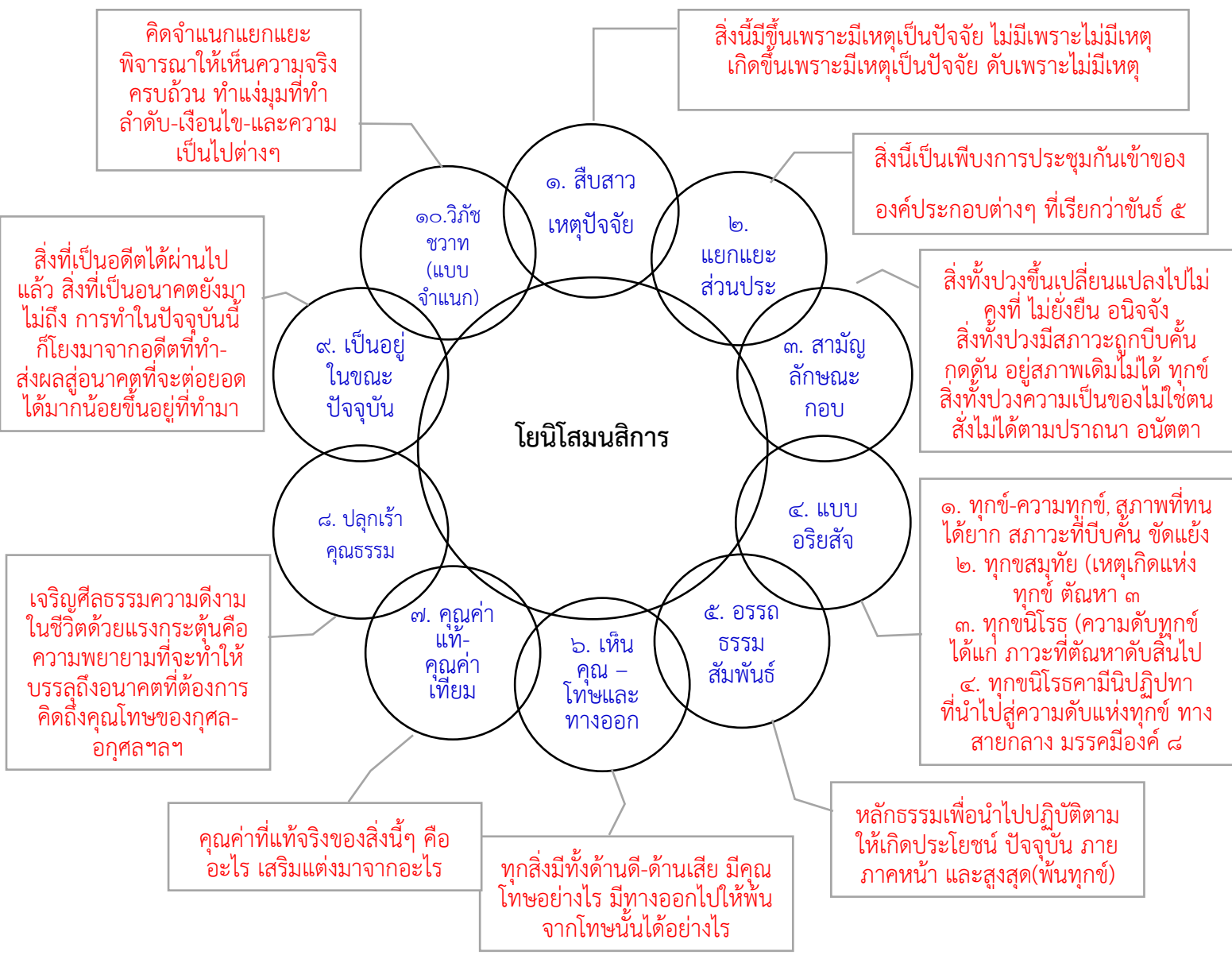
ใบงานชุดที่ ๒ เรื่อง โยนิโสมนสิการ

โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา ๕ ปีการศึกษา ๒๕๖๗ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

คำชี้แจง ให้นักเรียนศึกษาเรื่อง โยนิโสมนสิการ ตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้องได้ใจความที่สมบูรณ์

วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม ฐานะของความคิด ในระบบการดำเนินชีวิตที่ดี โดยย่อตามผังได้แก่ ?

โยนิโสมนสิการ ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างไร

การรู้จักทำได้แก่

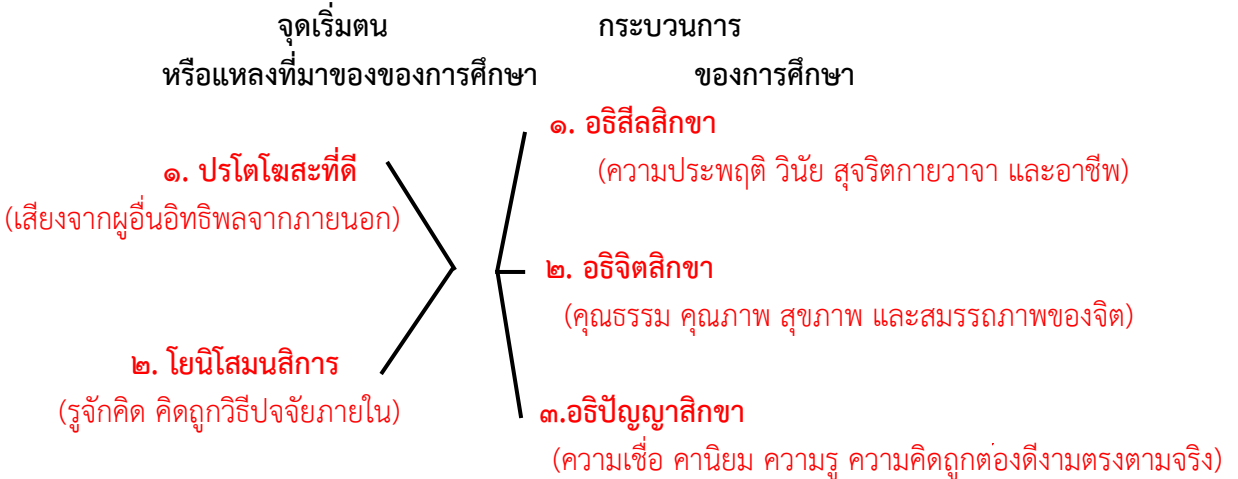
การรู้จักพูดได้แก่

การรู้จักคิดได้แก่

การทำสิ่งนั้น ๆ พอเหมาะพอดีที่จะให้เกิดผลสำเร็จที่ต้องการตามวัตถุประสงค์ หรือทำแม่นยำ สอดคล้อง ตรงจุด ตรงเป้า ที่จะให้บรรลุจุดหมายอย่างดีที่สุด โดยไม่เกิดผลเสียหายหรือข้อบกพร่องใดๆ เลย

ต้องเป็นความจริง ไม่ใช่คำพูดที่ปั้นแต่งขึ้น ต้องเป็นคำสุภาพ เป็นคำพูดไพเราะ พูดแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ พูดด้วยจิตเมตตา พูดถูกกาลเทศะ รู้ว่าเวลาไหนควรพูด

สภาพที่ปรุงแต่งจิตให้ดีหรือชั่ว หรือเป็นกลางๆ,คุณสมบัติต่างๆ ของจิตมีเจตนาเป็นตัวนำที่ปรุงแต่งคุณภาพของจิต ให้เป็นกุศล อกุศล อภัยกฤต

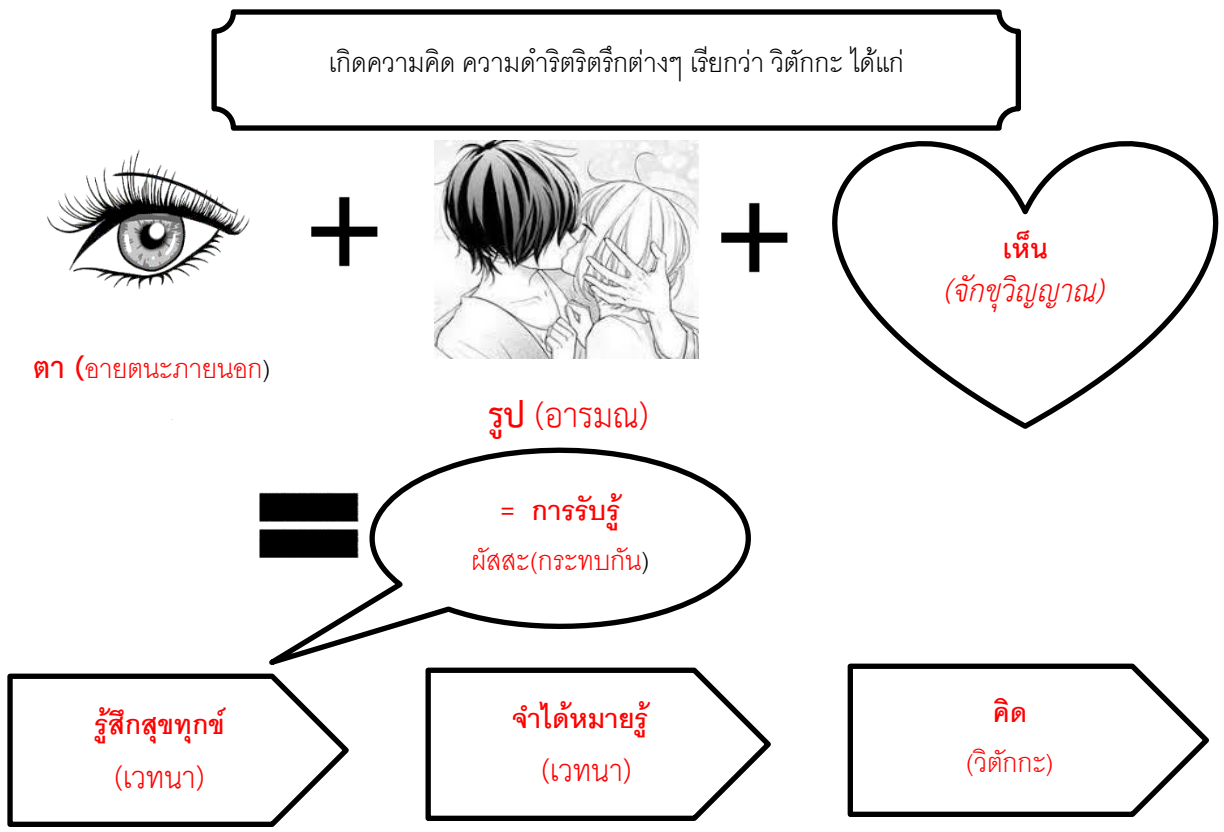

เป็นป่อเกิดของ สัมมาทิภจิ ได้แก่

ป่อเกิดของ สัมมาทิภฐิ (หลักการของความรู้) และสัมมาสังกัปปะ (วิธีการเอาไปใช้ให้ถูกต้อง ใน มรรค มีองค์ ๘

ความคิดรวบยอดนำมาเป็น

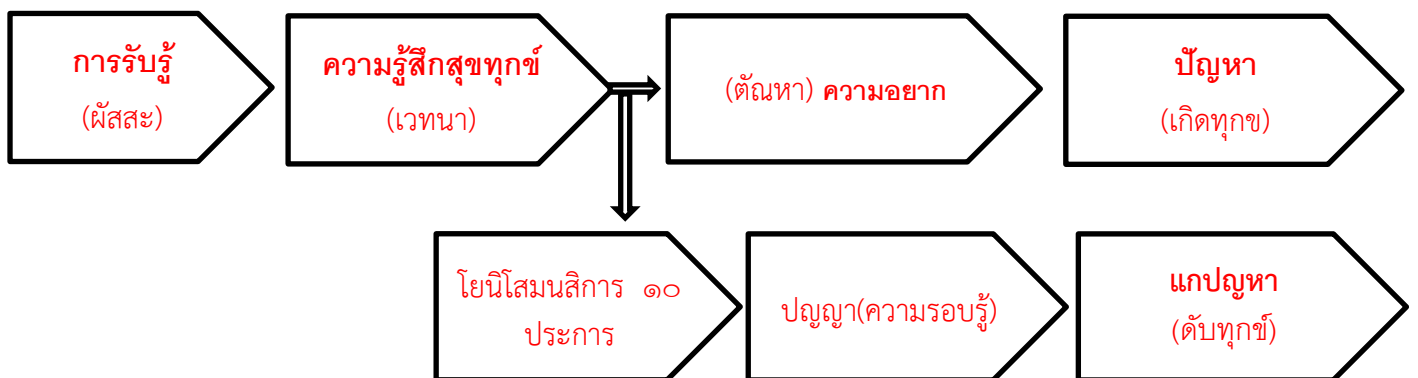

กระบวนการของความคิดนี้ เขียนใหญ่ๆ แสดงเฉพาะสภาพจิต หรือองค์ธรรมที่เป็นตัวแสดงบทบาทสำคัญๆ ดังนี้

เมื่อตัดตอนกระบวนการคิดสนองตัณหาแล้ว โยนิโสมนสิการก็นำความคิดไปสู่แนวทางของการกอบปัญญา แก้ปัญหาดับทุกข์ และทำให้เกิดการศึกษาต่อไป อาจเขียนกระบวนการ

ความหมายของโยนิโสมนสิการโดยวิธีแสดงไวพจน์ให้เห็นความหมายแยกเป้นแงๆ ดังต่อไปนี้

๑. อุบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือคิดอย่างมีวิธี หรือคิดถูกวิธี หมายถึง คิดถูกวิธีที่จะให้เขาถึงความจริง สอดคล้องเขาแนวกับสัจจะ ทำให้หยั่งรู้อารมณ์ลักษณะและสามัญลักษณะของสิ่งทั้งหลาย

๒. ปถมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือคิดไดต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้ หรือมีลำดับ มีขั้นตอน แล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึง ความคิดเป็นระเบียบ ตามแนวเหตุผล เป็นต้น ไม่ยุ่งเหยิงสับสน ไม่ใช่ประเดี๋ยววกเวียนติดพันเรื่องนี้ ที่นี้ เดี่ยวเตลิดออกไปเรื่องนั้น ที่โน่น หรือกระโดดไปมา ตอเป็นชิ้นเป็นอันไม่ได้ ทั้งนี้รวมทั้งความสามารถที่จะชักชวนนึกคิดเขาสู่นวาทที่ถูกต้อง

๓. การณมนสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดคนเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึงการคิดสืบคนตามแนวความสัมพันธ์ สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุ ให้เข้าใจถึงตนเคา หรือแหล่งที่มา ซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

๔. อุปาทกมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย ทานหมายถึง การคิด การพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลธรรม เช่น ปลุกเราให้เกิดความเพียร การรู้จักคิดในทางที่ทำให้หายหาวตกแล้ว หายไฮโกรธ การพิจารณาที่หาใหม่สติ หรือทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง เป็นต้น

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือเรียกสั้นๆ ว่า วิธีโยนิโสมนสิการนี้ แม้จะมีหลายอย่างหลายวิธี แต่เมื่อวาโดยหลักการ ก็มี ๒ แบบ คือ

- โยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัด หรือกำจัดอวิชชาโดยตรง

- โยนิโสมนสิการที่มุ่งเพื่อสกัด หรือบรรเทาตัณหา

โจทย์ กรณีตัวอย่าง เด็กเล็กคนหนึ่งของครอบครัวซึ่งมีฐานะดี นั่งรถยนต์ไปกับคุณพ่อคุณแม่ ผานไปที่แห่งหนึ่ง เห็นเด็กเล็กยากจนหลายคน นุ่งหมเสื้อผาเกาชาดรุงรุ่งอยู่ตามข้างทาง เด็กเล็กในรถยนต์สนใจ เพราะเห็นความแตกต่างระหว่างตน กับเด็กข้างถนนเหล่านั้น คุณพ่อคุณแม่สังเกตเห็น จึงพูดว่า “นั่นเขาพวกเด็กสกปรก ลูกอย่าไปคุยมัน” ในกรณีนี้ คุณพ่อคุณแม่ทำหน้าที่

ตอบ ในกรณีนี้ คุณพ่อคุณแม่ทำหน้าที่เหมือนดังปาปมิตร ชี้แนะให้เด็กตั้งความคิดที่เป็นโยนิโสมนสิการเราให้เกิดกุศลธรรม เช่น ความรู้สึกรังเกียจถูกเหยียดหยาม เป็นต้น และความรู้สึกนี้ อาจกลายเป็นทัศนคติของเด็กนั้นต่อคนที่ยากจน ตลอดจนความโน้มน้าวที่จะมีหน้าที่ เช่นนั้นต่อเพื่อนมนุษย์ทั้งหลายโดยทั่วไป

โจทย์ กรณีตัวอย่าง แต่ในกรณีอย่างเดียวกันนั้น คุณพ่อคุณแม่อีกรายหนึ่งบอกเด็กว่า “เด็กๆ นั้นนาสงสาร พ่อแม่เขายากจน จึงไม่มีเสื้อผ้าดีๆ ใส่ เราควรเผื่อแผ่ช่วยเหลือเขา” ในกรณีนี้ คุณพ่อคุณแม่ทำหน้าที่

ตอบ ในกรณีนี้ คุณพ่อคุณแม่ทำหน้าที่อย่างกัลยาณมิตร ชี้แนะให้เด็กตั้งความคิดที่เป็นโยนิโสมนสิการ เราให้เกิดกุศลธรรม เช่น ความรู้สึกเมตตากรุณา และความเสียสละ เป็นต้น และความรู้สึกเช่นนั้น อาจกลายเป็นทัศนคติของเด็กนั้น ต่อคนยากจนและเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไป